

**Тема семінарського заняття
«Гарантії основних прав і свобод»**

Навчальні питання

1. Поняття та система гарантій реалізації та захисту людських прав
2. Національна (внутрішньодержавна) система захисту людських прав в Україні
3. Міжнародні та європейські стандарти як гарантія людських прав й системи їхнього захисту
4. Практичні завдання
5. Література

Починаючи вивчення даної теми, слід мати на увазі, що архіважливою частиною концепції людських прав є гарантії їх реалізації та захисту, адже без них втрачають свою реальну цінність оголошені в офіційних документах та обумовлені самою людською природою вимоги людини до держави, як і нівелюється саме призначення держави, яка має охороняти людські права.

В Конституції України поняття «гарантії» вживається більше тридцяти разів. Важливо розмежовувати поняття «захист» та «реалізація» людських прав, адже захист прав стосується діяльності державних органів та самої людини щодо відновлення порушеного, оспорюваного чи невизнаного права, а охорона прав знаходиться у межах запобігання та попередження ймовірних порушень прав.

Якщо людські права – це оголошені в офіційних документах та обумовлені самою людською природою вимоги людини до держави щодо існування та розвитку людини, то гарантії людських прав – це способи і засоби втілення в життя людських прав.

Поняття «гарантії людських прав» - це складова частина поняття «механізм реалізації людських прав».

Беззаперечно, що політичні, економічні, соціальні, ідеологічні гарантії людських прав перебувають у тісному зв'язку з юридичними гарантіями, які є особливим предметом розгляду саме в рамках юридичної науки.

Важливо розуміти, що питання гарантій реалізації та захисту людських прав не обмежується національною системою їх захисту, адже спирається і на потужну міжнародні і європейські стандарти.

При розгляді другого питання варто зазначити, що національна система захисту прав людини – це сукупність діяльності в рамках правового поля державних органів і організацій, інститутів громадянського суспільства, самої людини щодо запобігання порушенню або відновленню порушених людських прав, яка здійснюється за участі суб'єктів державного і громадського контролю за станом забезпечення та захисту людських прав.

Щодо конституційного правового поля національної (внутрішньодержавної) системи захисту людських прав в Україні, то найперше мова йде про ст. 21 та 22 Конституції України. У ст. 21 Конституції України зазначено, що усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними. Надалі вже у ст. 22 Конституції України закріплено те, що права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними. Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

Щодо самої людини в національній системі захисту людських прав в Україні, то у ч. 5 ст. 55 Конституції України зазначено, що кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань. Тобто мова йде про самозахист, який у нормах поточного законодавства отримав розвиток в інституті необхідної оборони, крайньої необхідності тощо.

Щодо державних органів і організацій національної системи захисту людських прав в Україні, то найперше мова йде про судовий захист (ст. 55 Конституція України).

Окреме місце відводиться діяльності Конституційного суду України та запровадженому інструменту конституційної скарги – письмового клопотання особи щодо перевірки на відповідність Конституції України (конституційність) закону України (його окремих положень), що застосований в остаточному судовому рішенні у справі суб'єкта права на конституційну скаргу.

Скласти схеми:

- Механізм захисту прав і свобод людини.
- Міжнародний захист прав людини: особливості регламентації.

Тематика рефератів:

- «Гарантії правового захисту прав і свобод людини і громадянина».
- «Напрями вдосконалення форм і методів діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини».
- «Система національних засобів захисту прав людини (в контексті положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод)».

Практичне завдання

Основоположник доктрини природних невідчужуваних прав людини Джон Локк основним правом громадян вважав право на життя, свободу та майно. Декларація незалежності США 1776 р. проголосила право на життя, свободу і прагнення до щастя. Французька Декларація прав людини і громадянина 1789 р. основними назвала право на свободу, власність, безпеку та опір пригнобленню.

Конституція України 1996 р. у ст. 21 закріпила принцип, згідно з яким права і свободи людини визнані невідчужуваними і непорушними, а право людини на життя – невід’ємним правом кожної людини (ст. 27).

Чи можна всі закріплені в Конституції України права і свободи вважати невідчужуваними, непорушними, природними?

Які, на Вашу думку, права людини і громадянина, крім закріплених у Конституції України, є найбільш актуальними для нашої країни в сучасних умовах?

Література

1. Разметаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини : навчальний посібник. Київ: ФОП Голембовська О.О. 2018. 364 с.
2. Красовський К.Ю. Природні права людини в українському конституціоналізмі. дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень (юридичні науки). ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», Київ, 2021. 253с.
3. Новіцький В. В. Юридичні гарантії прав людини: порівняльно-правовий аналіз: дис. ... докт. філософ.: 081 «Право» / Інст. держ. і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2021. 270 с.